

previše bitaka i godina, već se odnosi na onu koja je – za većinu nas – stvarno postojala, odmah tu, pored. Tako, Marković uspeva da demonstrira da "svakodnevnica", opet, nije istoriografski ekvivalent urbane metamorfoze, za etnologe i antropologe notornih, pogača i pregača. Istorija svakodnevnog života, u ovom slučaju, otkriva se kao jedno interesantno polje koje zaista može da pruži – ili dopuni – okvir za razumevanje pojava koje su od značaja za gotovo svakog ko je živeo ili živi u Jugoslaviji ili Srbiji.

Struktura knjige prilagođena je relativno širokom auditorijumu. Radi se, zapravo, o povezanim studijama slučajeva, grupisanim u tematske celine (*Specifičnosti svakodnevnog života i kulture u jugoslovenskom socijalizmu, Identiteti, Drugi i mi: mentalno mapiranje sveta i evropski uticaj na svakodnevicu i kulturu Srbije, i Društveno i institucionalno poverenje*), koje hronološki obuhvataju periode od razvoja socijalizma (v. naročito "Od socijalističkog realizma do socijalističkog estetizma: čudnovati razvoj estetske ideologije jugoslovenskih komunista") do najskorijih dešavanja ("Poverenje u institucije u Srbiji: primer beogradskog javnog prevoza"). Knjiga započinje kratkim pregledom političkog i društvenog razvoja Srbije od 1944. do 1991, koji obezbeđuje dobar uvod u kasnije razrade. U ovima, autor oscilira između nonšalantnog, anegdotalnog pristupa pojedinačnim slučajevima i ozbiljne, duboke analize društvenih i političkih okvira u kojima su nastali, uspevajući da na ubedljiv i – još bitnije – zanimljiv način demonstrira povezanost ova dva stila izlaganja. Gotovo da bi "Trajnost i promena" mogla da posluži kao primer kako pisati zanimljivu i istovremeno informativnu istoriju.

Zainteresovani čitalac, dakle, može ovoj knjizi prići na više načina. S jedne strane, moguće ju je čitati kao zbirku zabavnih anegdota koje služe podsećanju na vreme socijalizma (i malo manje veselo vreme postsocijalizma), pa se povremeno srdačno nasmejati njihovim intrinzičnostima. Moguće je koristiti je kao informativan okvir koristan svakom ko se, nezavisno iz kog razloga, interesuje za problematiku ovih istorijskih perioda, a zatim i iz nje izvlačiti zaključke vezane za najneposredniju sadašnjost. Pored svega ovoga, moguće je doživeti je i kao izuzetan primer naučnog dela koje izbegava zamke akademske pretencioznosti ili političkog propovedništva, a istovremeno pruža mnogo zanimljivog i korisnog štiva o jednom periodu za koji nismo sigurni koliko je za nama.

Jana Baćević

Иван Ковачевић, Антропологија транзиције, Етнолошка библиотека, књ. 28, Српски генеалогски центар и Одељење за етнологију и антропологију Филозофског факултета у Београду, Београд 2007, 167 стр.

Нема извиканијег појма од *транзиције*, барем у претходних десетак година. Тај појам има конкуренцију, можда, у *глобализацији, интеграци-*

ји, реформи, суфиксима префикса *евро-* итд., али од свих њих, једини може да се употреби у смислу карактеризације српског друштва данас, јуче, помало прекјуче, а помало и сутра, вероватно. Ако живимо у времену транзиције, дакле, тачније – ако нам је друштво у транзицији, онда наша култура јесте *транзициона*, ван сваке сумње. Као таква, душу је дала за једну *антропологију транзиције*, управо у оном смислу у којем аутор ове књиге пледира: као стриктна употреба антрополошких теоријских и методолошких оруђа у научном објашњавању феномена који одликују или прате живот једне заједнице приликом процеса промене друштвеног система.

Аутор идентификује фолклор, политику и економију, као основне класе феномена које анализира у истраживачком, аналитичком и интерпретативном кључу антропологије транзиције. Ниједна од тих класа, сама по себи, не мора да представља карактеристику друштва и културе који се налазе у транзицији, но српска антропологија одавно је превазишла принцип *pomen est omen* у тумачењу појава и процеса од којих се састоји свет у којем живимо, тако да наведене класе представљају елементе тематског референтног оквира, којег је аутор издвојио у смислу структурирања експланаторног материјала.

Урбане легенде бивају антрополошки денунциране, тако, као основно средство "ублажавања" бесперспективности транзицијске свакодневице, бесперспективност као економска категорија, а економија као одраз суштинске неспособности политичке елите (тзв. демократске, подједнако колико и недемократске) да учини у стварности било шта, осим да парадире у скупим оделима и истим таквим аутомобилима. Анализирање приповести о томе на које (све) начине се стиче транзицијски добитак, те односа између идеацијског и практичног, на примерима измишљања урбане естетике, традиције и тумачења непознатог, показује неке од разлога онога на шта је и сам аутор указао у Уводу, на одређени начин, збрке на стварносном и симболичком нивоу, када је у питању транзиција у Србији.

Укратко, добар део друштвено структурираног, културно детерминативног мишљења није још изашао сасвим изван Маршаловог шињела. Начин на који одређени део популације поима друштвену и културну стварност, комуникацију и феноменологију, одражавају њихову културну когнитивну неискорењеност у оном друштвеном систему, којег транзиција треба да остави за нама, што представља значајну препреку њеном окончању, хтели то неки да признају или не.

Интерпретативна моћ антропологије почива подједнако на чињеницама, као и на употреби адекватних средстава из домена методологије научног објашњења. То је оно чега се држи аутор књиге о којој је реч. Поред тога што омогућава потпуније разумевање онога шта се истражује,

дати принцип позитивно утиче на потенцијалну просветитељску мисију антропологије, односно друштвених наука уопште, пошто закључци до којих се долази на тај начин могу бити формулисани и јавно представљени онолико јасно, колико је јавност у стању да појми.

Бојан Жикић

Miloš Milenković, *Istorija postmoderne antropologije. Teorija etnografije. Etnološka biblioteka, knj. 24, Srpski genealoški centar, Beograd 2007. Summary, Indeks, 155 str.*

Knjiga *Istorija postmoderne antropologije. Teorija etnografije* je prva studija u najavljenj seriji monografija Miloša Milenkovića o istoriji postmoderne antropologije (do sad su izašle iz štampe dve knjige istog autora). Ova serija je inače zamišljena kao "strateško evaluativno preispitivanje teorijsko-metodoloških dometa antropologije dvadesetog veka" (s. 5), s ciljem da se formalizuju oni aspekti postmoderne antropologije koji su se pokazali kao trajno relevantni u disciplinarnom i interdisciplinarnom kontekstu. Budući da je oko Milenijuma revitalizovana debata o statusu i relevantnosti postmoderne antropologije, autor se u svojoj studiji fokusira na jedan njen, strateški možda i najbitniji segment – postmodernu teoriju etnografiju. Sagledava je kroz kontekste njenog nastanka, primene i implikacije po savremena istraživanja, način na koji se disciplina predaje i primenjuje, kao po i status koju uživa na interdisciplinarnoj sceni.

Sprovedeno istraživanje je bilo motivisano potrebom da se izvrši reinterpretacija nasleđa "krize" poglavito američke kulturne antropologije poslednje četvrtine prošlog veka, za koju se najčešće vezuje oznaka "postmoderna antropologija". "Troglava aždaja" postmodernističke refleksivnosti koja je tada zapretila opstanku antropologije bila je zapravo artikulisana svest o tri kritična aspekta antropoloških pretenzija u domenu etnografske reprezentacije, naučnog realizma i autoriteta antropologa kao društvenog naučnika i analitičara. Pod pojmom "teorija etnografije" autor ima na umu niz predloga političko-metodoloških inovacija u antropologiji poznog dvadesetog veka, za koje se pokazuje da u značajnoj meri prevazilaze probleme u vezi s postmodernizmom, etnografskom reprezentacijom, realizmom ili autoritetom. Zanimljivo je i donekle paradoksalno, ali ne i retkost u dosadašnjoj istoriji antropologije, da su ovi predlozi, koji su predstavljali kritički izazov disciplini (kriza poverenja u njen naučni status i društvenu ulogu), doživeli veliku popularnost i bili percipirani kao mejnstrim antropološke imaginacije na interdisciplinarnoj sceni, što nije bio slučaj i u samoj antropologiji.

Milenković tretira postmodernu teoriju etnografije kao "jedinu artikulisanu meta-metodologiju antropologije antropologije" i shvata je kao prethodnicu